

Møte torsdag den 21. februar 2013 kl. 10

President: Dagfinn Høybråten

Dagsorden (nr. 54):

1. Valg av ny femte visepresident under visepresident Dagfinn Høybråtens permisjon
2. Innstilling fra Stortingets presidentskap om valg av medlemmer til styret for Domstolsadministrasjonen (Innst. 206 S (2012–2013))
3. Interpellasjon fra representanten Trine Skei Grande til justis- og beredskapsministeren:

«30. januar presenterte Kripos sin årlige trendrapport innenfor den organiserte kriminaliteten i Norge. Rapporten viser noen utviklingstrekk som ifølge Kripos «utgjør en trussel mot det norske samfunnet». Blant annet viser rapporten at spenningsnivået i gjengmiljøene i og rundt Oslo har økt og at trusselnivået anses som høyt, med stor sannsynlighet for skyteepisoder i det offentlige rom.

Hvordan mener statsråden at vi mer effektivt kan bekjempe gjengkriminalitet?»

4. Interpellasjon fra representanten André Oktay Dahl til justis- og beredskapsministeren:

«Voldtekt er et fysisk nestendrap, mens det psykisk kan drepe den voldtektsutsattes sjel. Voldtektsutsatte må møtes med den respekt, forståelse og de tiltak som er nødvendig fra det offentliges side. Dette skjer ikke i en god del tilfeller, bl.a. i tilfellet hvor en kvinne ble voldtatt 26. november 2010 mens sønnen var vitne, jf. brev til Riksadvokaten 22. januar 2013. Politiet tok ikke imot anmeldelse før etter fem dager. Deretter ble saken liggende ubehandlet hos politiet i ett år. Fornærmede fikk i denne perioden beskjed om ikke å snakke med sin sønn om det han hadde vært vitne til for at han ikke skulle «påvirkes», noe som var direkte skadelig for sønnen. Rettsmedisinske undersøkelser ble gjennomført forsinket, og spørsmål fra bistandsadvokaten ble ofte ikke besvart, for å nevne noe av det Oslo statsadvokatembete har betegnet som en «uakseptabel» etterforskning.

Hva vil statsråden gjøre for å hindre flere slike eksempler?»

5. Referat

Presidenten: Representantene Karin S. Woldseth, Henning Warloe, Else-May Botten og Øyvind Vaksdal, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe foreligger søknad om permisjon for representanten Truls Wickholm i tiden fra og med 1. mars til og med 5. mars for å delta på reise med Den interparlamentariske unions parlamentariske forsamling til Israel og Ramallah.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Vararepresentanten, Lotte Grepp Knutsen, innkalles for å møte tirsdag 5. mars.

Presidenten: Representanten André Oktay Dahl vil framsette et representantforslag.

André Oktay Dahl (H) [10:00:54]: På vegne av representantene Anders B. Werp, Elisabeth Aspaker, Bent Høie og meg selv har jeg den glede å legge frem et forslag om å sikre at flere aktører kan analysere DNA i straffesaker for å sikre bedre rettssikkerhet og kvalitet i etterforskning av kriminalitet.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglements-messig måte.

Presidenten gjør oppmerksom på at det vil bli umiddelbar votering i sak nr. 1.

Sak nr. 1 [10:01:27]

Valg av ny femte visepresident under visepresident Dagfinn Høybråtens permisjon

Presidenten: Stortinget skal velge ny femte visepresident under visepresident Dagfinn Høybråtens permisjon i tiden fra og med 4. mars og ut stortingsperioden.

Presidenten ber om forslag på ny femte visepresident.

Hans Olav Syversen (KrF) [10:02:01]: Som presidenten nevnte, skal representanten Dagfinn Høybråten ha permisjon. Det innebærer også at Stortinget skal velge ny femte visepresident. På vegne av Kristelig Folkepartis stortingsgruppe har jeg gleden av å foreslå Laila Dāvøy som ny femte visepresident under Dagfinn Høybråtens permisjon.

Jeg tillater meg da, siden det antagelig er siste møtet – i denne omgang, i hvert fall – at presiderende president er på sin plass, å si at vi er takknemlige for den jobben du har gjort. Nå var jeg vel litt uparlamentarisk: den jobben som presidenten har gjort. Vi ønsker presidenten lykke til i et viktig verv som generalsekretær i Nordisk ministerråd.

Presidenten: Mange takk for det.

Laila Dāvøy er foreslått valgt til Stortingets femte visepresident. – Andre forslag foreligger ikke.

Votering:

Forslaget fra Hans Olav Syversen ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Laila Dāvøy er dermed enstemmig valgt som ny femte visepresident under Dagfinn Høybråtens permisjon.

Sak nr. 2 [10:03:15]

Innstilling fra Stortingets presidentskap om valg av medlemmer til styret for Domstolsadministrasjonen (Innst. 206 S (2012–2013))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 3 [10:03:46]

Interpellasjon fra representanten Trine Skei Grande til justis- og beredskapsministeren:

«30. januar presenterte Kripos sin årlige trendrapport innenfor den organiserte kriminaliteten i Norge. Rapporten viser noen utviklingstrekk som ifølge Kripos «utgjør en trussel mot det norske samfunnet». Blant annet viser rapporten at spenningsnivået i gjengmiljøene i og rundt Oslo har økt og at trusselnivået anses som høyt, med stor sannsynlighet for skyteepisoder i det offentlige rom.

Hvordan mener statsråden at vi mer effektivt kan bekjempe gjengkriminalitet?»

Trine Skei Grande (V) [10:04:36]: Som det står i interpellasjonen, la Kripos bare for en uke siden fram sin trendanalyse. Mange av de punktene som er i den, handler om organisert kriminalitet og de store utfordringene Norge står overfor når det gjelder et mer og mer internasjonalt kriminalitetsbilde.

Som osloborger har jeg lyst til å ha denne interpellasjonen for det aller siste punktet i denne rapporten, nemlig det som går på gjenger i og rundt Oslo, først og fremst fordi det er et av de områdene osloborgere og folk som besøker byen, føler det er mest usikkerhet knyttet til.

All kriminalstatistikk tilsier at Oslo, siden Oslo ble dannet, aldri har hatt en lavere kriminalitet blant ungdom enn det vi har nå. Antageligvis må vi over 1 000 år tilbake for å finne en lavere kriminalitet blant ungdom enn det vi har akkurat nå. Det betyr at vi blant ungdom i dag får en stadig større todeling. Vi har de ungdommene som lykkes, de ungdommene som fullfører skolen, de ungdommene som ser en framtid her i byen ut fra de forutsetningene de har, og som heller ikke kommer i nærheten av kriminalitet. Det at f.eks. bruken av rusmidler, alkohol og sånn også har gått ned i ungdomsgruppa, er sikkert med på å føre til at kriminaliteten synker.

Vi ser at stadig flere ungdom gjør de riktige valgene i ungdomstida, men vi har en gruppe som faller utenfor. Det politiet sier til meg når vi snakker om dette, er at det er ungdom som faller utenfor skolen, som detter ut av videregående, som havner på sida av de vanlige ungdomsmiljøene, men som likevel ønsker å leve det gode liv. Eller som politimannen sa til meg: ungdom som likevel ønsker å ha mobiltelefon, de fine merkeklærne og alle de andre tingene som mange av de ungdommene man har gått på skole med tidligere, faktisk har.

Oslo kommune har hatt mange felles prosjekter og mange felles tiltak sammen med politiet for å lykkes på dette området. Det handler om å samordne både barnevern, skole, bydel og kommunens tiltak for å komme tidlig inn. Byråd Kjell Veivåg etablerte sammen med justisminister Odd Einar Dørum prosjektet SaLTo, der man tar tak i ungdom med sjøl små kriminelle handlinger for å få livet på «track» igjen og for å oppleve en sanksjon sjøl med små forbrytelser.

Forebygging er veldig viktig skal vi klare å bekjempe gjenger i byen vår, men det er ikke bare gjenger dette er effektivt overfor, også rekruttering til ekstreme miljøer

handler om det utenforskapet mange unge føler. Når PST f.eks. jobber både overfor høyreekstreme miljø – med stort hell – og ekstreme muslimske miljø, handler det om å plukke opp akkurat de ungdommene som faller utenfor, og som søker fellesskap inn i enten kriminelle eller ekstreme strukturer. Av og til kan det gli litt sammen.

Det viktige her er å hindre rekruttering til disse gjengene, hindre ungdommer som finner helter og finner fellesskap gjennom de kriminelle strukturene som utvikler seg. Eller som en politimann sa til meg: Det handler om å utvikle et «vi»-begrep som ikke bare handler om gjengen, men som handler om gode bomiljø, gode oppvekstmiljø og gode fellesskap man ikke faller utenfor.

En av grunnene til at jeg løfter dette, er at vi de to siste årene har hatt mange store, tunge kriminalsaker i Oslo. 22. juli krevde enorme politiresurser, og når vi får store og viktige saker som f.eks. Sigrid-saken, forstår jeg politiet som bruker alle de ressursene de har og sine beste folk for å prøve å løse sånne forsvinninger. Men det gjør at alle de som jobber innenfor forebygging, kan bli prioritert ned. Det krever ressurser kontinuerlig for å bygge ned de rekrutteringene vi har. Det krever ressurser kontinuerlig overfor ulike bymiljø. Vi har nå deler av byen der vektere kvir seg for å ta jobb, der vi ser at kommunens virkemidler kommer til kort, og at ingen i kommunen vil jobbe i akkurat de områdene. Vi ser at vektere opplever så mye trakassering og hærverk knyttet til sin jobb at de nekter å jobbe akkurat i de geografiske områdene der noen nye gjenger nå prøver å etablere seg. Den ideelle jobbinga her er en god politijobbing der forebygging blir prioritert, der det å hindre rekruttering blir prioritert, men der man også prioriterer å gå inn i og sprengte disse miljøene før de klarer å få fotfeste.

Det vi har sett den siste tida, er at vi har hatt skyteepisoder på åpen gate. Bare for noen dager siden hadde vi en veldig alvorlig voldsepisode, som det i dag på nyhetene ble bekreftet at politiet etterforsker som gjengkriminalitet. Det er veldig viktig at politiet tar dette på alvor, for vi kan ikke akseptere at gjenger tar styring over deler av byen, tar styring over kvartal for kvartal, slik at vektere ikke tør å jobbe, og befolkninga trekker seg ut og finner områdene usikre. Sjøl om de fleste oppgjørene skjer mellom folk i de ulike gjengene, og sjøl om skyteepisoder oftest oppstår på grunn av det, så er dette med på å skape utrygghet, det er med på å gjøre at vi som borgere i Oslo ikke føler makt over vårt eget gatebilde. Da må vi også ha et samarbeid med kommunen, men det er viktig at politiet bruker de ressursene.

Jeg har også stor tro på samarbeid mellom vekter- og sikkerhetsbransjen og politiet på dette området. Jeg har sett i praksis hvordan gode politifolk med lang erfaring fra byen kan få til samarbeid med vekter- og utelivsbransjen, slik at de stopper gjengenes inntreden også på dette området. For det vi ser i dag, er at veldig mange av de gjengene som er under oppsving, har utgangspunkt i ulike deler av utelivsbransjen, i ulike utesteder, og da trenger man et samarbeid også med vekter- og sikkerhetsbransjen for å hindre at dette utvikler seg videre.

Så mitt spørsmål er: Hva mener statsråden bør gjøres

for å sørge for at gatebildet til Oslos borgere blir trygt, og at det som står i Kripas rapport, skal bli stoppet, og at vi ikke skal oppleve det som Kripas sier – at vi «med stor sannsynlighet» vil oppleve skyteepisoder i det offentlige rom.

Statsråd Grete Faremo [10:13:04]: Gjenger er en av flere typer kriminelle nettverk. Det vil typisk dreie seg om en – ofte aldersavgrenset – gruppe som holder sammen over tid, som utøver straffbare handlinger eller ordensforstyrrelser og aggressiv atferd i det offentlige rom. Gjengen har et eller annet symbolsk uttrykk for gruppetilhørighet, slik som navn, symboler, klesstil, språk osv.

Gjengkriminalitet utgjør en del av den organiserte kriminaliteten i Norge. Kriminaliteten er ofte profittmotivert, men inkluderer også andre former for kriminalitet for å oppnå dette. Sentralt står narkotikakriminalitet, torpedo-virksomhet, ran, vold, utpressing, bedragerier og annen økonomisk kriminalitet. Det er store penger i omløp, og det er rivalisering om illegale markeder. Erfaringer viser at terskelen for bruk av vold og skytevåpen er lav, både ved rivalisering og ved interne oppgjør. De tilfeller vi har sett av drap, drapsforsøk og skyteepisoder i det offentlige rom, skaper naturlig nok frykt og utrygghet og påminner oss alle om alvoret i denne kriminaliteten.

Gjengkriminalitet var i utgangspunktet et fenomen i Oslo, men utover 2000-tallet ble gjenger et problem også i andre politidistrikter, særlig i byer og tettsteder. Bekjempelse av gjengkriminalitet har høy prioritet i politiet, og i 2010 ga Politidirektoratet ut rapporten «Politiets bekjempelse av kriminelle gjenger i perioden 2011 til 2015». Rapporten trekker opp følgende strategiske mål for politiets bekjempelse av kriminelle gjenger: for det første å redusere antallet gjenger og gjengmedlemmer, for det andre å hindre rekruttering, og til slutt å hindre etablering av nye kriminelle gjenger.

Disse strategiske målene skal oppnås ved en kombinasjon av forebygging og straffeforfølgning. Konkret dreier dette seg om

- politiets tilstedeværelse og synlighet i miljøet
- samarbeid med utelivsbransjen
- forebyggende fokus i straffesakskjeden
- inngripen ved gjengenes kriminalitet
- forebyggende arbeid med barn og unge

Det er viktig at innsatsen er kunnskapsbasert og målrettet. Politiet må gjennom godt etterretningsarbeid vite hvilke enkeltpersoner og miljøer de står overfor, hvor og når kriminaliteten begås, og hva slags kriminalitet det dreier seg om. Politidirektoratet er ansvarlig for en fortløpende evaluering av politiets innsats på området.

I 2006 ble det opprettet et eget gjengprosjekt, ledet av Oslo politidistrikt. Prosjektet involverte Kripas, Økokrim og nabolandsdistriktene Asker og Bærum, Romerike og Follo. Prosjektet var meget vellykket. I perioden 2006–2010 ble det gjort betydelige beslag, inkludert store mengder narkotika, over 100 skytevåpen og ca. 32 mill. kr i kontanter. Mange gjengmedlemmer ble dømt til fengselsstraffer og også til inndragning av straffbart utbytte. De gode resultatene skyldes bl.a. ressursinnsatsen, et godt distriktssamar-

beid og etterforskningsarbeid og god utnyttelse av internasjonalt politisamarbeid.

Fra 2012 er gjengprosjektet i Oslo innlemmet som en linjeoppgave ved seksjon for organisert kriminalitet, og dette er et uttrykk for at innsatsen må ha et langsiktig perspektiv, og at gjengbekjempelse krever spisskompetente fagmiljøer på organisert kriminalitet. Jeg er sikker på at erfaringer og kunnskap som Oslo politidistrikt opparbeider, vil bli brukt også i andre politidistrikter, og at disse erfaringene vil få stor betydning framover.

Gjengenes virksomhet har nedslagsfelt også utenfor Oslo. Dette gjelder særlig innførsel og distribusjon av narkotika, hvor større byer over store deler av landet er involvert i narkotikaomsetning, styrt av gjengaktører i Oslo.

Bekjempelse av kriminell aktivitet som gjennomføres i flere politidistrikter, utfordrer politiets evne til samarbeid på tvers av distriktene, herunder koordinering av innsats og ressurser, og fra inneværende år møter politimesteren i Oslo politidistrikt som fast medlem i samordningsorganet mellom Politidirektoratet og Riksadvokaten. Dette vil kunne løfte innsatsen mot gjengkriminaliteten ytterligere. Det er fastsatt en ny instruks for samordningsorganet, som vil gi et forsterket samordningsorgan i samsvar med hva som er beskrevet i Meld. St. 7 for 2010–2011, som vi kjenner som «Kampen mot organisert kriminalitet – en felles innsats».

Den forebyggende innsatsen er viktig for gjengbekjempelsen. Et systematisk arbeid for å hindre rekruttering er viktig i denne sammenhengen, slik også interpellanten påpekte. Politiets erfaring viser at flere ungdommer i randsonen til gjengene har valgt å trekke seg vekk fra miljøet som følge av økt oppmerksomhet fra politiet. Politiet vil gjennom tilstedeværelse og synlighet i lokalmiljøet kunne forhindre rekruttering, samtidig som man begrenser muligheten til å begå kriminalitet. Politiet må være i dialog med risikoutsatt ungdom og deres miljø. I tillegg til familien er særlig skolen en viktig arena for å skape gode holdninger hos barn og unge. Politiets samhandling med skoleledere, lærere og foreldre gir informasjon om hvem som er risikoutsatt, og hvilke situasjoner og steder som eksponerer barn og unge for gjengmentalitet.

Politiets bekymringssamtale er et viktig forebyggende verktøy i oppfølgingen av ungdom under 18 år. Jo tidligere politiet kan intervenere, jo større er sjansen for å motvirke uønsket atferd og kriminalitet. Politidirektoratet arbeider med å styrke bruken av bekymringssamtalen. De ser også nærmere på hvordan kunnskap om bekymringssamtalen kan styrkes i utdanningen på Politihøgskolen. Bruk av bekymringssamtalen utfordrer politiets evne til å fange opp risikoutsatt ungdom. Oslo politidistrikt framholder at de over tid har gjennomført målrettet og systematisk informasjonsinnhenting fra et bredt spekter av informasjonskilder. Resultatet er en god oversikt over gjengmiljøene. Personer på vei inn i miljøene identifiseres raskt, og det kan iverksettes forebygging på individnivå. En helhetlig forebygging krever samhandling med kommunale og fylkeskommunale myndigheter. Politidirektoratet skal framover legge vekt på videreutvikling og forsterking av samar-

beidet lokalt, særlig gjennom politirådene og gjennom de samordnede lokale tiltak.

I tildelingsbrevene til Politidirektoratet og Riksadvokaten framheves betydningen av en effektiv straffeforfølgning for å redusere kriminaliteten. Det er grunn til å tro at rask straffesaksavvikling vil påvirke motivasjonen til å være medlem av en gjeng. Etterforskning av gjengkriminalitet skal derfor kjennetegnes ved høy oppklaring, hurtig straffesaksbehandling og rask reaksjon.

Avdekking og oppklaring av gjengkriminalitet stiller politiet overfor særlige utfordringer. Kriminaliteten begås i lukkede miljøer, og politiet er ofte avhengig av kildeinformasjon for å starte etterforskning. Et styrket vern for politiets kilder og informanter vil øke tilgangen på informasjon og bedre politiets muligheter til å starte etterforskning basert på slik informasjon.

Regjeringen vil også i år følge opp arbeidet med NOU 2009: 15 Skjult informasjon – åpen kontroll, og legge fram forslag som styrker vern av kilder og informanter. I tillegg skal Politidirektoratet etablere et nasjonalt informantregister, som vil effektivisere og bedre politiets tilgang på informasjon fra kriminelle miljøer.

Regjeringen vil også legge fram forslag om utvidelse av anvendelsesområdet for organisert kriminalitet etter straffeloven § 60 a. En fornyelse av bestemmelsen vil gi politiet bedre tilgang til ekstraordinære etterforskningsmetoder på flere av kriminalitetsområdene gjengmiljøene opererer innenfor.

I årets tildelingsbrev til Politidirektoratet er inndragning løftet fram som en sentral strategi i kriminalitetsbekjempelsen. Målet er at «politiet skal foreta inndragningsetterforskning i alle saker med profittmotivert kriminalitet».

Flere straffesaker viser at etterforskning med utgangspunkt i pengesporet bidrar til å avdekke deltakere i organiserte nettverk, herunder bakmenn. I tillegg gir slik etterforskning godt grunnlag for inndragning. Regjeringen ønsker at pengesporetetterforskningen videreutvikles og får sin selvstendige plass ved siden av mer tradisjonell etterforskning rettet mot primærforbrytelsene.

Våpenbruk i gjengmiljøet representerer en stor risiko for samfunnet. Viljen til å bære skytevåpen på offentlig sted representerer et markert og uttrykkelig avvik fra vår samfunnsorden. Det er viktig at samfunnet og politiet har et lovverk som med tilstrekkelig styrke slår tilbake mot anskaffelse og bæring av skytevåpen i kriminelle miljøer.

Den som med hensikt å begå en forbrytelse anskaffer eller oppbevarer skytevåpen, kan i dag straffes med fengsel inntil seks år etter straffeloven § 161. Under særdeles skjerpene omstendigheter kan fengsel inntil ti år idømmes. Medvirkning straffes på samme måte. Regjeringen tar sikte på å fremme forslag til ny våpenlov.

Som redegjørelsen min viser, er det lagt strategier og iverksatt tiltak som er godt egnet for å møte de utfordringene gjengkriminaliteten representerer.

Trine Skei Grande (V) [10:23:31]: Jeg takker justisministeren for et grundig svar. Jeg tror nok at vi er enige på mange punkter når det gjelder hvordan man skal be-

kjempe dette, og at forebygging og å hindre rekruttering er viktig.

Det jeg har lyst til å følge opp, er de to problemstillingene jeg tok opp som er veldig konkrete og veldig opp i dagen ut fra Kripos-rapporten. Det ene er at vi ifølge denne rapporten ser en negativ utvikling, og om det kan ha en sammenheng med at vi har hatt store kriminalsaker som har krevd store ressurser hos politiet, og at den forebygginga som har vært gjort, har måttet blitt prioritert ned, og at vi da har sett en rekruttering.

Det andre jeg lurer på, er om justisministeren kan kommentere at vi i Oslo nå har deler av byen der f.eks. vektere ikke tør å jobbe, og der gjenger er i ferd med å feste grepet. Ut fra min kunnskap er det snakk om områder der gjengene ble slått ned på for noen år siden, men hvor noen av deltagerne nå har sluppet ut og igjen er i ferd med å feste grepet på bydelen sin. Hva mener justisministeren bør gjøres med hensyn til disse konkrete geografiske områdene, og hva er hennes kommentar til at vi nå har en negativ utvikling, og at det kanskje er de store kriminalsakene som har ført til at forebygginga er blitt svekket over tid?

Statsråd Grete Faremo [10:25:22]: Dette er en kriminalitetsform som selvsagt er egnet til å bekymre, og det må jobbes både systematisk og godt både i eget politi og sammen med internasjonale samarbeidspartnere.

Jeg kjenner meg likevel ikke igjen i det kriminalitetsbildet som interpellanten tegner, også knyttet til enkelte områder av byen. Jeg var selv på besøk på Manglerud politistasjon for bare få dager siden. Der fikk jeg også presentert hvordan politistasjonen jobber systematisk mot ungdomsmiljøene, kjenner individene godt, og derfor kan drive dette langsiktige, viktige, gode forebyggende arbeidet effektivt.

Interpellanten var også innom SaLTo-programmet. Dette er et saksfelt som har hatt stor oppmerksomhet, ikke bare fra denne regjeringen, men også fra tidligere regjeringer, og derfor er satt i system for flere år siden. Trygghetsprogrammet, som Oslo-politiet og ikke minst Manglerud politistasjon har utviklet, er et godt eksempel på hvordan man kan forebygge at personer søker seg til gjenger, både gjennom bekymringssamtaler og ikke minst også gjennom tett offeroppfølging der hvor et offer føler at egen utrygghet kan gjøre det riktig å oppsøke en gjeng. Da tar politiet tak i dem for å kunne tilby trygghet utenfor gjengmiljøene og selvsagt også tilby trygghet gjennom å ettergå de kriminelle forhold som måtte være begått.

Oslo politidistrikt har fått betydelig økte ressurser til ordenstjeneste og annet operativt arbeid inneværende år, og slik jeg forstår politimesteren, vil også nye ressurser bli satt inn i det forebyggende og ordensrettede arbeidet, noe jeg også tror kan ha betydning for å hindre rekruttering til disse gjengmiljøene. Det er viktig.

Presidenten: Neste taler er Jan Böhler – vær så god.

Jan Böhler (A) [10:28:33]: Tusen takk, president, og gratulerer med ny, viktig jobb. Det har vært godt å ha deg her også.

Det er et viktig tema vi tar opp i dag. Det er nå noen år siden – det var vel i 2006 – jeg hadde en interpellasjon om samme tema. Etter det ble det startet et gjengprosjekt, som statsråden omtalte, som bl.a. fikk 6 mill. kr i året til drift for å kunne jobbe døgntkontinuerlig og være tett på gjengene. Jeg tror det er viktig å bruke de erfaringene når vi nå oppsummerer situasjonen.

Erfaringen er for det første at man ved å være tett på hindret at gjengmedlemmene beveget seg rundt med våpen. Det ble gjort masse våpenbeslag, og det reduserte faren for alvorlige hendelser når de ikke lenger kunne ha våpen i biler eller i nærheten. Det andre man gjorde, var å være flinke til å beslaglegge verdier som gjengmedlemmene ikke kunne godtgjøre at de hadde skaffet seg på lovlig vis – altså at det ble beslaglagt dyre biler, dyre gullkjeder, dyre merkevareprodukter – slik at man ble fratatt statusen, så å si bokstavelig talt ble avkledd statusen, og at det ble mindre stas å være med i en gjeng.

Man greide også å forfølge pengene på den måten at man fikk stoppet en del hvitvasking. Et eksempel på det er det som skjedde i Brasil, der det ble rettssak og dommer knyttet til bl.a. kjente B-gjengmedlemmer her fra byen.

Man greide også å stanse rekrutteringen, slik at gjengene hadde ganske liten aktivitet i en periode – dvs. aktiviteten begynte å gå ned i 2009, 2010 og på vårparten 2011. Vi så at det begynte å dukke opp noen episoder igjen senhøstes 2011 og i første halvår 2012 – særlig fram til september 2012 da det som er kalt Ensjo-drapet, skjedde, hvor det var gjengelementer involvert.

Fra september 2012 kom organiseringen av det som kalles spesielle operasjoner, hvor gjengprosjektet ble lagt inn, i gang for fullt. Da ble det også sendt ut en parole fra Oslo politikammer til stasjonene, til alle tjenestemenn, om at gjengkriminalitet skulle prioriteres høyt. Etter at man satte i gang den innsatsen fra september 2012, har man vært enda tettere på, og det har vært færre episoder, så jeg er nok ikke enig i beskrivelsen av at utviklingen de siste månedene har vært negativ. Men det er riktig det Kripos slår fast, og det bygger på bildet fra 2012 da det i hvert fall var ti gjengrelaterte skyteepisoder fram mot september. Man må passe på for ikke å gi et inntrykk av at det skytes vilt i Oslos gater, at det er vill vest. Ti episoder er ikke vill vest, men det er alvorlig.

Det som gjelder nå, er at vi må fortsatt høre på politiet om hva de trenger for å gjøre en enda bedre jobb. Jeg er veldig glad for at statsråden sier at man vil få fram to viktige lovforslag, som vil gi bedre redskaper. Det gjelder for det første vern om kilder. Det handler om at hvis politiet får tips om skytevåpen, et narkotikalager e.l. og skal føre disse sakene for retten og få noen dømt for dem, må man i dag oppgi kildene til motparten. Vi ønsker å gi kildene et forutsigbart og godt vern, slik at de ikke kan trues på livet eller det som verre er.

Det er også veldig bra at statsråden vil endre på det som er kalt mafiaparagrafen, slik at man ikke krever samme strukturer – nærmest italiensk mafia med styremøter – for å kunne få noen dømt etter denne paragrafen, og for å kunne bruke de metodene man kan bruke, hvis det er snakk om organisert kriminalitet etter straffeloven § 60 a. Det er

to forbedringer politiet har etterlyst, og som vil være veldig viktige for å komme videre.

Det er også bra at statsråden understreker at man må jobbe bedre med beslag og inndraging. Jeg nevnte erfaringene fra den konsentrerte innsatsen til gjengprosjektet rundt dette. Jeg tror man nå også må sørge for at de kan jobbe døgnet rundt. Nå skal POD, Politidirektoratet, tildele midlene de har øremerket til innsats mot organisert kriminalitet, og det er viktig at spesielle operasjoner i Oslo får midler så de kan jobbe overtid og følge opp dette miljøet døgnet rundt framover.

Jeg vil si det er viktig at vi som politikere har et ansvar for ikke å spre unødvendig frykt. Når interpellanten snakker om at gjenger overtar styringen kvartal for kvartal, at befolkningen trekker seg ut, og at gjenger er i ferd med å feste grepet på bydelen sin, da er man langt fra virkeligheten i Oslos gater. Oslo er en av verdens tryggeste hovedsteder. Vi er trygge i Oslo. Vi skal bruke hele byen. Vi må ikke spre frykten, men vi må ta det som er av gjengelementer og -episoder på dypeste alvor og ikke uttale oss så folk blir for redde.

Anders B. Werp (H) [10:34:04]: Jeg slutter meg til rekken av gratulanter til presidenten i forbindelse med ny og spennende jobb!

Takk også til interpellanten for å reise et viktig spørsmål. Interpellasjonen er basert på en rapport fra Kripos, som er viktig. Det er viktig dokumentasjon av en tilstand vi ikke er fornøyd med, og det er også viktig dokumentasjon fordi det gir et bekymringsfullt bilde av en utvikling hvor gjengkriminaliteten og gjengdannelsen øker. Det er primært knyttet til etniske gjenger og MC-gjenger.

Høyre har engasjert seg sterkt i dette spørsmålet gjennom gjentagende saker her i Stortinget i denne perioden. For Høyre er det to pilarer når vi jobber med dette temaet. Det første er det forebyggende sporet. Gjengkriminelle miljøer er veldig ofte særdeles lukkede miljøer. Jeg vil kalle det skyggesamfunn. Kommer man først inn i dette gjengmiljøet, er det særdeles vanskelig å bryte ut. Det forebyggende sporet til å stoppe rekruttering inn i dette skyggesamfunnet er viktig.

Høyre er veldig fornøyd med at Stortinget høsten 2011 enstemmig vedtok et forslag fra oss som skulle gi kommunene i samarbeid med politiet enda flere verktøy og virkemidler for å kunne drive effektiv forebygging av organisert kriminalitet. Stortinget vedtok at man skulle utarbeide en slik verktøykasse – den verktøykassen er dessverre ennå ikke utarbeidet. Jeg etterlyser en nærmere redegjørelse fra statsråden om status for en slik pakke.

Den andre pilaren for Høyre i bekjempelsen av gjengkriminalitet og organisert kriminalitet er naturligvis å gi politiet mulighet til denne kriminalitetsbekjempelsen. Også her er det viktig å understreke at Stortinget i stor grad, jeg vil si så å si enstemmig, i 2011 sluttet seg til en strategi for bekjempelse av organisert kriminalitet gjennom behandlingen av Meld. St. 7 for 2010–2011, slik at det er gitt tydelige signaler politisk, og jeg vil si det er godt fulgt opp av departementet hvordan man skal gripe dette an. En bred tilnærming, hvor politiet sammen med kom-

muner, andre statlige etater og næringsliv, skal mobilisere for å bekjempe alvorlig og organisert kriminalitet.

Så er jeg som enkeltrepresentant og representant for et opposisjonsparti veldig fornøyd med at Stortinget høsten 2011 enstemmig vedtok et forslag fra Høyre. Det var knyttet til bekjempelse av 1 pst.-MC-gjenger. Dette forslaget, og jeg er veldig presis nå, kom i Innst. 58 S for 2011–2012, vedtak nr. 77. Der vedtok et enstemmig storting at regjeringen skulle utarbeide et lovforslag innen 2012 for å bedre vitners og informanternes beskyttelse. Det er helt sentralt at man bryter opp disse lukkede miljøene og gir sikkerhet for dem som er villige til å dele informasjon med politiet. Vi er nå i 2013 og registrerer at statsråden henviser til at regjeringen arbeider med dette, men det er knyttet til en NOU. Dette er på overtid sett i forhold til stortingsvedtak nr. 77 – og det var ikke et anmodningsvedtak. Jeg vil understreke det og etterlyser et svar og en kommentar fra statsråden på hvorfor dette har tatt lengre tid enn det et enstemmig storting har vedtatt. Dette er viktig i kampen mot både gjengdannelser og den organiserte kriminaliteten.

Michael Tetzschner (H) [10:39:04]: Jeg vil begynne med å berømme representanten Trine Skei Grande for å ha reist denne interpellasjonen. Dette er et viktig spørsmål, og interpellanten gjør det med utgangspunkt i en rykende fersk trendrapport, som er ledd i en årlig rutine, og som fremlegges av Kripos, nå senest 30. januar.

Når jeg hører statsråden svare på de utfordringer som interpellanten tar opp, er det informativt i den forstand at man får en oversikt over de tiltakene som gjøres, og den ressursinnsatsen som settes inn. Det jeg kunne tenke meg å høre mer om, er om statsråden er villig til å gå litt lenger inn i problembeskrivelsen som interpellanten inviterer til. For det første: Er hun enig i Kripos' vurdering av at utviklingstrekkene nå er at gjengkriminaliteten utgjør en trussel mot det norske samfunnet? Og: Er statsråden enig med interpellanten i at spenningsnivået i gjengmiljøene i og rundt Oslo har økt, og at trusselnivået anses som høyt?

Grunnen til at jeg må utfordre statsråden på disse områdene, er at man kunne få inntrykk av at statsråden, med henvisning til den ressursinnsats som gjøres, får oss med på, uten å si det direkte, at dette er under en slags kontroll, at dette er et nivå en storby må lære seg å leve med. Fremfor alt var det ikke noe i statsrådens svar som pekte fremover. Hva er det med disse prosjektene som avsluttes? Blir de så en del av det allmennpolitiske hverdagsarbeidet? Tar man med seg læringseffekten videre? Det viktigste er jo ikke disse prosjektene, men at vi har et hverdagspoliti som er organisert slik at de har nærhet til bydelene. Det kan også være slik at man kanskje har vært litt for teknokratiske og teknisk opptatt av nyvinninger innenfor overvåking, mens det vi rett og slett trenger, er fysisk tilstedeværelse av politi, som ikke nødvendigvis patruljerer fra bil, men som er til stede i hverdagen, med lav terskel for henvendelse.

Jeg er også opptatt av at man ser den tyngre kriminaliteten i sammenheng med den såkalt mer hverdagslige eller prosaiske kriminaliteten, som visstnok skal være mindre alvorlig. Jeg tror vi kan lære av byer med null-

toleranse. Det har også utviklet seg en slepphendthet når det gjelder å etterleve narkotikabestemmelsene her i byen. Man kan nå bruke narkotika straffritt. Man kan til og med selge det hvis det er for å finansiere eget forbruk. Jeg tror det er veldig viktig at man fjerner markedet for illegal import, gjengdannelser og organisering, som er helt nødvendig for å bringe disse ulovlige stoffene frem til markedet.

Så vil jeg selvfølgelig understreke at det ikke er politiets oppgave å løse sosiale problemer. Jeg ser at en del av kriminalitetsbildet – særlig gjengdannelser – har sammenheng med andre samfunnsforhold, som både byplanleggere, lokalpolitikere og ikke minst foreldre må gripe fatt i. Jeg ser personlig en klar sammenheng mellom dette og hvordan samfunnet på mange områder har organisert seg på en måte som har svekket normdannelsen i de nære miljøene – først og fremst i familiene. Det kan ikke politiet løse. Så når jeg snakker om forebygging, vil jeg peke på de rettsprinsippene som ligger i at det skal være stor risiko for å bli oppdaget, og at det skal ha konsekvenser hvis man bryter loven. Det er også en viktig del av forebyggingen. Man ser også at man har slått seg til ro med altfor lav oppklaringsgrad i Oslo politidistrikt. Så det er mye som henger sammen her. Men når det gjelder den politimessige siden, som vi diskuterer her i dag, vil jeg likevel stille spørsmålet: Har vi organisert politiet i byen på en god nok måte, som reflekterer behovene ute i bydelene?

Trine Skei Grande (V) [10:44:29]: Først vil jeg takke alle som har vært med. Jeg må innrømme at jeg er litt lei meg for at Oslo-benken bare har klart å delta med representanter fra tre partier. Men det får jeg bare ta til etterretning.

Det er noe jeg har lyst til å kommentere. Som jeg begynte med i min interpellasjon, er det slik at aldri har Oslo-ungdom vært mindre kriminell enn de er nå. Det har aldri blitt utført færre kriminelle handlinger pr. ungdom enn det vi ser nå.

Det er likevel viktig å snakke sant om det som går i feil retning. Jeg mener heller ikke at kriminalutviklinga har løpt løpsk i Oslo. Men at vi har noen geografiske områder der utviklinga virkelig går i feil retning, synes jeg det også er viktig å snakke sant om. Jeg synes det er et varsku man må ta inn over seg og å snakke sant om når det fins geografiske områder i Oslo der vaktelskapene ikke tar på seg jobb fordi de ikke har kontroll på området. Det er et faktum. Da bør man se på hvordan man skal jobbe aktivt med de områdene for å gjenvinne den kontrollen.

Så er vi i Venstre alltid åpne for å diskutere politimetoder. Men jeg tror ikke at det er den eneste løsningen for å komme i mål når det gjelder gjengkriminalitet. Jeg tror at effektiv forebygging og å hindre rekruttering – det aktivt å bruke de metodene vi har i dag – gjør at vi kommer veldig langt. Det å hindre rekrutteringa og å hindre tilfang av løpegutter for disse gjengene, for å si det slik, er kanskje noe av det mest effektive for å strupe gjengene over tid.

Så er det viktig å prioritere forebygging. Det synes jeg Kripos-rapporten er et varsku om. De sier at utviklinga er

negativ på dette feltet, volden eskalerer, og vi våkner med jevne mellomrom opp til nyheter om oppgjør mellom gjengene. Jeg tror at dette har en sammenheng med at vi har hatt store kriminalsaker som har krevd store ressurser, og at det over tid har hindret forebygginga som vi vet at vi trenger.

Jeg tror at kloke, gode politimenn som er til stede i bymiljøet, som kjenner dem det gjelder, er det mest effektive. Vi trenger ikke å lete etter politimetoder fra de største amerikanske byene for å tro at vi skal klare å bekjempe dette. Jeg tror at tradisjonelt politiarbeid er veldig effektivt, også overfor dem som prøver å leke at de er i en større amerikansk by i stedet for i en liten norsk.

Statsråd Grete Faremo [10:47:44]: Jeg vil også benytte sjansen til å takke for debatten om et svært viktig tema. Det opplever jeg at det er full enighet om. At vi tar debatten om hvilken innsats som er riktig, er viktig. Det er også viktig at vi fører den på en måte som ikke bidrar til ubegrunnet frykt blant innbyggerne.

Jeg valgte tidligere å fokusere på det forebyggende arbeidet, men underslår ikke at dette er alvorlig organisert kriminalitet som representerer behov for nye tiltak, og er en alvorlig utfordring. Så det systematiske arbeidet som er igangsatt, både det forebyggende og innsatsen for å avdekke, må videreføres. Vi må bygge ny kompetanse og øke ressursene. Derfor fokuserte jeg ikke minst på dette samordningsorganet som nå også Oslo politidistrikts politimester tiltrer sammen med Politidirektoratet og Riksadvokaten. At vi sikrer at ressursene samles og tiltak utvikles av de aller beste, er viktig. Det er også viktig at vi tar lærdom, slik at vi sikrer at dette kan anvendes andre steder i landet.

Jeg opplever at det på dette området er få politiske forskjeller knyttet til hvilke tiltak som iverksettes, og må videreutvikles. Det er jeg glad for. Jeg må si at jeg derfor deler frustrasjonen som representanten Werp gir uttrykk for når det gjelder den MC-veilederen som Politidirektoratet utvikler til kommunene. Det er et vanskelig område, og de har også støtt på nye utfordringer. Jeg må innrømme at jeg nå har gitt dem en forlenget frist fra januar til april, men forventer da at den vil foreligge og være klar for utsendelse.

La meg også til slutt, president, gratulere deg med nye utfordringer. Jeg vil takke for samarbeidet fra denne stolen og si at det alltid har vært orden og kontroll under din ledelse. Takk!

Presidenten: Takk for det, og takk for andre hyggelige hilsener underveis i denne debatten.

Debatten i sak nr. 3 er dermed avsluttet.

Sak nr. 4 [10:51:11]

Interpellasjon fra representanten André Oktay Dahl til justis- og beredskapsministeren:

«Voldtekt er et fysisk nestendrap, mens det psykisk kan drepe den voldtektsutsattes sjel. Voldtektsutsatte må møtes

med den respekt, forståelse og de tiltak som er nødvendig fra det offentliges side. Dette skjer ikke i en god del tilfeller, bl.a. i tilfellet hvor en kvinne ble voldtatt 26. november 2010 mens sønnen var vitne, jf. brev til Riksadvokaten 22. januar 2013. Politiet tok ikke imot anmeldelse før etter fem dager. Deretter ble saken liggende ubehandlet hos politiet i ett år. Fornærmede fikk i denne perioden beskjed om ikke å snakke med sin sønn om det han hadde vært vitne til for at han ikke skulle «påvirkes», noe som var direkte skadelig for sønnen. Rettsmedisinske undersøkelser ble gjennomført forsinket, og spørsmål fra bistandsadvokaten ble ofte ikke besvart, for å nevne noe av det Oslo statsadvokatembete har betegnet som en «uakseptabel» etterforskning.

Hva vil statsråden gjøre for å hindre flere slike eksempler?»

André Oktay Dahl (H) [10:52:19]: I år 2000 understreket daværende justisminister Hanne Harlem at arbeidet med å styrke og vedlikeholde etterforskernes kompetanse og erfaring med hensyn til etterforskning av seksuelle overgrepssaker var et prioritert område. Hun understreket overfor Stortinget at det var innført regler om tidsfrist for gjennomføring av dommeravhør, som trådte i kraft 1. november 1998. I 2008 påpekte daværende justisminister Storberget at man visste at volden som skjer hjemme, sjelden blir tatt tak i, til tross for at den rammer oss der vi skal være aller tryggest – i hjemmet.

Han understreket videre at vold i nære relasjoner er kriminalitet, og at kriminalitet er et samfunnsansvar. Regjeringen skulle, ifølge ham, gjøre møtet med det offentlige til et vendepunkt for den enkelte. I de dokumentene som vi ofte hører om, uttales det at det har skjedd en betydelig endring og styrking av etterforskningen av voldtektsaker. Dette hevdes i og begrunnes med en lang rekke dokumenter som f.eks. Justisdepartementets tildelingsbrev til Politidirektoratet, Riksadvokatens rundskriv, direktiver, mål og prioriteringsskriv samt regjeringens handlingsplaner. Men spørsmålet er om formuleringene i de nevnte dokumentene og de informasjonene vi får, reflekterer den virkeligheten mange opplever.

26. november i 2010 ble en kvinne – vi kan kalle henne Nina – ifølge brev til Riksadvokaten og omtale i media voldtatt i bevisstløs tilstand av sin nylig fraskilte ektemann. Sønnen på 13 år skal altså ha prøvd å avverge voldtekten. 26. november 2010 ble altså sannsynligvis to mennesker faktisk utsatt for voldtekt og vold i nære relasjoner, for å være vitne til vold er også vold mot den som ser på, men grunnet sommel fra politiet ble det ikke mulig å vurdere dette rettslig som det. Den staten som Nina og sønnen trodde skulle hjelpe dem etter deres livs mest traumatiske opplevelse, ble dessverre en vel så stor ny overgriper mot dem i år etterpå. Hadde det ikke vært for at Nina ikke gikk inn i den offerrollen som mange, inkludert politiet, ser ut til å forvente at voldtektsutsatte skal gå inn i for å passe inn i en slags mal man har sett på film, hadde saken vært henlagt uten kommentar.

Ninas historie er en kamp mot et system, mot noen holdninger, mot mangel på kompetanse, og for at andre ikke skal oppleve det samme fremover i et land som reg-

ner seg selv som verdensmestre i å bekjempe vold i nære relasjoner. I motsetning til dem som har gitt opp, tok hun saken i egne hender og påpekte at det ikke er greit at Oslo politidistrikt svarte at de ikke hadde tid til å motta anmeldelsen før fem dager senere, da voldtektsmottaket tok kontakt med politidistriktet. Således gikk viktige bevis som biologiske spor, som f.eks. DNA, tapt. Den påståtte overgriperen ble avhørt etter fire måneder. Sønnen ble innkalt til dommeravhør først etter seks måneder, og i mellomtiden sa også politiet at hun ikke måtte snakke med sønnen om hendelsen. Det var et dobbelt overgrep mot ham, og det var et dobbelt overgrep mot henne.

Tre karaktervitner ble etter hvert avhørt – etter utallige purringer fra bistandsadvokaten – 21 måneder etter at det anmeldte overgrepet fant sted, og da bare som overflatiske telefonavhør uten varsel. Saken ble til slutt henlagt etter bevisets stilling etter to år eller 730 dager, uten at andre etterforskningsskritt enn de nevnte var tatt.

Hadde det ikke vært for at Nina ikke ga seg, hadde vi ikke fått klarlagt hvordan Oslo politidistrikts etterforskning fra å til å var totalt uakseptabel. At den var uakseptabel er ikke mine ord, men Oslo statsadvokatembetes ord i deres påtegning. Saken ble rett og slett henlagt fordi etterforskningen var uakseptabel, og fordi politiet, da de omsider gjorde noe, gjennomførte etterforskningsskritt uten bevismessig verdi. Dette er ikke mine ord, men igjen statsadvokatens ord.

Nina er ikke alene. DIXI Ressurssenter for voldtatte gjennomførte en undersøkelse blant sine medlemmer i 2011 som viste at politiets og rettsapparatets omdømme blant voldtatte er meget dårlig. Bare ca. 8 pst. opplever rettsprosessen som positiv og rettferdig, mens nesten 80 pst. opplever prosessen som veldig belastende. De tallene er sannsynligvis ikke spesielt bedre i dag.

Riksadvokatens tilsynsrapport fra 2012 avdekker og påpeker en rekke mangler ved politiets evne og vilje til å etterforske voldtektssaker. Det slås fast at rene voldsforbrytelser blir prioritert fremfor voldtekt, og at ressurstilgangen til rene voldsforbrytelser er større enn til seksuelle overgrep og voldtekt. Videre avdekker rapporten at initialfasen i etterforskningen, som er avgjørende for et godt videre etterforskningsarbeid og for en adekvat påtalebeslutning, i veldig mange saker er bekymringsfull, mangelfull og i noen tilfeller fraværende.

Det påpekes videre at kompetansen ved volds- og sedelighetsavdelingen til politiet i Oslo er for dårlig, og at det er for få kvalifiserte voldtektsetterforskere. Et problem som kommer opp jevnlig, er at man ikke klarer å rekruttere kompetente etterforskere. Da reises spørsmålet om hvorfor i all verden man skal anmelde en voldtekt når kvaliteten på etterforskningen i mange tilfeller er så dårlig, antall henleggelse er så høyt og antall domfellelser er så få. Det er altså situasjonen i Oslo politidistrikt, det største vi har.

I Troms fikk vi nylig høre om at overgrepsutsatte barn ikke blir avhørt før etter lange, lange fristbrudd, som utsetter barna for fare for nye overgrep og store traumer. I Troms, som ellers i landet, skylder man på for lav kompetanse og rekrutteringssituasjon, noe som det var en hovedprioritering å gjøre noe med i år 2000. Mangler politi-

distrikter etterforskningskompetanse, får de – etter Høyres mening – skaffe seg den. Statsråden må via POD sørge for at de får det. Har de den ikke innenfor egne politiutdannede rekker, eller får den via noen av de yngre som etter hvert ansettes, får man tenke mer kreativt og rekruttere og inkludere sivilt ansatte som har kompetanse.

For kort tid siden diskuterte vi en interpellasjon fra undertegnede om behovet for en sentral strategi for økt og bedre bruk av sivilt ansatt spisskompetanse for å gjøre politietaten best mulig. Kombinert med en avvikling av DNA-analysemonopolet, som jeg i dag fremmet forslag om igjen, kunne det bidra positivt. Det må gjøres attraktivt og ikke være lavstatus å jobbe med voldtekt. Når man ser på den såkalte familievoldskoordinatorordningen i politiet, vet vi at mange av koordinatorene – stikk i strid med intensjonene – er pålagt å gjøre veldig mange andre oppgaver enn å jobbe med fagfeltet familievold. Dessuten har svært få politidistrikter opprettet egne kompetanse- og etterforskningsteam for familievold. Derfor blir det naturlig nok ikke et godt grep om det arbeidet, det blir tilfeldig og ad hoc-preget.

Med fare for å være fordomsfull og kjønnsstereotyp: Jeg tror ikke det handler bare om lite ressurser, men også om hva som regnes som skikkelig politiarbeid hos en del. Midlene rulles ut på en helt annen måte når det er mer kuler, krutt og narkotika involvert, for å si det sånn – omtrent sånn som engasjementet hos veldig mange forsvinner når de har fått krevd strengere straffer og TV-kameraene er slått av, mens ofrene sitter igjen med det de har opplevd, og sine traumer. De opplevelsene blir dessverre for mange utenforstående tydeligvis så private og krenkende at man heller ser bort og lar de utsatte gå alene med skammen de føler, og som for mange ikke akkurat blir mindre i møte med politi, hjelpeapparat eller folk flest.

Voldtekt er et fysisk nestendrap, mens det psykisk kan drepe den voldtektsutsattes sjel. Det tilsier at de må møtes med den respekt og forståelse og de tiltak som er nødvendig fra det offentlige side – noe som Nina og flere med henne ikke har opplevd. Ninas tilfelle er ett blant flere. Statsråden skal selvfølgelig, i likhet med meg, ikke gå inn i detaljer i enkeltsaker, men enkeltsaker som det dessverre er for mange av, sier noe om hvordan virkeligheten er for voldtektsutsatte i Norge. Den er et stykke unna de handlingsplanene vi alle er enige om skal gjennomføres, så spørsmålet er: Hva vil statsråden konkret bidra med for å hindre flere slike eksempler på det som av Oslo statsadvokatembete er betegnet som uakseptabel etterforskning, og som hindrer voldtektsutsatte i å vinne rett?

Statsråd Grete Faremo [11:02:17]: Voldtekt er alvorlig kriminalitet. Det handler om vold, makt og krenkelse av et menneske på den mest ydmykende måte. Der tror jeg representanten Oktay Dahl og jeg er helt enige.

Voldtekt er et prioritert område for regjeringen og for politiet og påtalemyndigheten. Det framgår både av de politiske styringsdokumentene og av Riksadvokatens mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen.

Regjeringen har over lengre tid og på flere plan arbeidet for å bekjempe voldtekt. For meg som justis- og bered-

skapsminister har det vært høyt prioritert å videreføre og styrke arbeidet med å forebygge og bekjempe voldtekt.

Derfor har jeg fått utarbeidet en handlingsplan mot voldtekt for 2012–2014, i samarbeid med barne-, likestillings- og inkluderingsministeren, helse- og omsorgsministeren og kunnskapsministeren. Handlingsplanen trekker opp 35 ulike tiltak innen forebygging, hjelpetiltak, etterforskning og behandling i rettsapparatet og samarbeid og samordning.

Som statsråd har jeg ikke anledning til å gå inn i enkeltsaker på straffesaksområdet, og jeg kan derfor ikke uttale meg om den konkrete saken representanten viser til. Men det jeg kan uttale meg om, er mine forventninger til hvordan voldtektsutsatte møtes av politiet, og hvordan voldtekts sakene blir behandlet: I Justis- og beredskapsdepartementets tildelingsbrev for inneværende år til Politidirektoratet stilles det krav om rapportering både på omfanget av voldtekt og på politiets arbeid på feltet, og det framheves at rask etterforskning og irettføring er særdeles viktig i seksualforbrytelsessakene.

Ventetid hos politiet for å inngi anmeldelse, lang saksbehandlingstid hos politiet, forsinket rettsmedisinske undersøkelser og manglende informasjon til bistandsadvokaten er således ikke forenlig med mine krav om effektiv straffeforfølgning.

Oslo statsadvokatembeter gjennomførte en inspeksjon ved Oslo politidistrikt i juni 2012. Interpellanten har allerede referert til denne. Inspeksjonen dokumenterer flere store utfordringer knyttet til etterforskning, henleggelse, saksmengde og framdrift. Problemstillingene i saken representanten viser til, er altså til å kjenne igjen.

Inspeksjonen ga grunn til bekymring. Vi inviterte derfor Riksadvokaten og Politidirektoratet til et møte raskt etter at inspeksjonsrapporten var lagt fram. På møtet deltok også Kripos og Oslo politidistrikt. Formålet med møtet var å diskutere det videre arbeidet med voldtektsaker.

Flere av problemstillingene som ble trukket fram i inspeksjonsrapporten, omhandles i handlingsplanen mot voldtekt. Handlingsplanen inneholder tiltak for å styrke og bedre etterforskningen og behandlingen i rettsapparatet. Tiltakene omfatter bl.a. å gjennomføre fagseminar om voldtektsaker for politi og påtalemyndighet, og å etablere gode rutiner for etterforskning av voldtektsaker i politidistriktene. I tillegg skal Statsadvokaten ved enkelte av sine inspeksjoner av straffesaksbehandlingen i politiet rette særlig oppmerksomhet mot voldtektsaker – slik det allerede er gjort i Oslo. Det skal også foretas en evaluering av politiets arbeid med seksuelle overgrep, og en evaluering av voldtektsgruppa på Kripos.

Riksadvokaten, som har et hovedansvar for gjennomføringen av flere av tiltakene, framholder bl.a. følgende i sin uttalelse:

«Riksadvokaten har gjennom lang tid vært opptatt av fremdriften og tidsbruken i den strafferettslige behandlingen av voldtektsaker. Det som særlig bekymrer, er der hvor etterforskningen ikke kommer tidsnok i gang, med risiko for at spor og viktig informasjon går tapt. En annen situasjon som det også er grunn til å se nærmere på, er der hvor det synes å være en betydelig

og uforklarlig «dødtid» mellom hvert etterforskningssteg. Det mest uheldige, og helt uakseptable, er der hvor hele saksprosessen rett og slett stopper opp.

Det er punkter som riksadvokaten nå retter oppmerksomheten mot, og som en vil følge opp videre. Enkelte initiativ er allerede tatt. I samarbeid med Voldtektsgruppa på Kripos arrangerte riksadvokaten primo februar 2013 en todagers konferanse om «Etterforskning, bevisvurderinger og aktivering av voldtektsaker», hvor samtlige politidistrikter var representert. Et gjennomgående tema var innretningen av etterforskningen i initialfasen. Dertil har riksadvokaten nå nedsatt en arbeidsgruppe, bestående av erfarne tekniske og taktiske etterforskere samt en politijurist, for å få innspill til standardiserte rutiner til bruk for politiet i initialfasen eller akuttfasen ved anmeldelse av voldtekt.

Videre har en under vurdering tiltak for å styrke den påtalemessige ledelsen av etterforskningen i alvorlige voldtektsaker, ikke minst med sikte på å utarbeide retningslinjer om bruk av skriftlige etterforskningsplaner i voldtektsaker. Planen bør blant annet gi en oversikt over hvilke etterforskningssteg som skal gjennomføres, med tidsfrister tilpasset den enkelte sak. En lignende metodikk er allerede tatt i bruk av Økokrim, med gode resultater.»

Riksadvokatens redegjørelse viser at den fortsetter arbeidet med å styrke innsatsen, og er godt i gang med å følge opp handlingsplanen. Det gjør meg trygg på at det her vil skje en forbedring.

Politiet har også utviklet verktøy som øker kvaliteten på denne type etterforskning, bl.a. en nasjonal veileder for etterforskning av voldtektsaker, som er gjort tilgjengelig på politiets kompetansedelingsportal. Videreutdanning på Politihøgskolen har også bidratt til økt kompetanse på saksfeltet.

Når det gjelder informasjon om saksgangen, har politiet plikt til å orientere fornærmede om sakens utvikling og framdrift, i henhold til påtaleinstruksens § 7-6. Økt kompetanse og gode rutiner vil sikre at denne plikten overholdes.

Politidirektoratet har opplyst at det fra Oslo politidistrikt nevnes at politimesteren, etter Oslo statsadvokatembeters inspeksjon, har styrket avsnitt for seksualforbrytelser med ti stillinger. Disse etterforskerne er på plass. Politidirektoratet har videre opplyst at avsnittet vil bli styrket med ytterligere ti nye stillinger for opprettelse av en egen gruppe etterforskere som vil overta ansvaret for mottak av anmeldelser fra 1. april i år. Gruppen vil ha en turnusordning, og i samarbeid med kriminalvakten være dimensjonert til å ta imot anmeldelser hurtig, slik at problemet med ventetid bortfaller.

Når det gjelder rettsmedisinske undersøkelser, har regjeringen fått på plass overgrepsmottak over hele landet. I henhold til handlingsplanen mot voldtekt vil Kripos i samarbeid med Nasjonalt kompetansesenter for legevaktmedisin utarbeide rutiner for fast kontakt og samhandling. Overgrepsmottakene ble evaluert i fjor, og utfordringene som evalueringen peker på, vil følges opp av Helse- og omsorgsdepartementet. Overgrepsmottakene vil også bli nær-

mere omhandlet i den kommende stortingsmeldingen om vold i nære relasjoner.

Når barn har opplevd vold eller seksuelle overgrep, i hjemmet eller andre steder, er det maktpåliggende å sikre at saken behandles raskt, og med særlig oppmerksomhet på å ivareta barnet. Det kan være aktuelt med gjennomføring av dommeravhør. Avhøret skal foretas så raskt som mulig, og senest to uker etter at anmeldelsen av den straffbare handlingen er inngitt politiet.

Det er dessverre en kjensgjerning at ventetiden for å få gjennomført dommeravhør er for lang. For å avhjelpe denne situasjonen har Politihøgskolen økt dommeravhør-utdanningen fra 15 plasser i 2010 til 48 i fjor. Utdanningen tar ti måneder og vil gi både økt kompetanse i politiet på denne type avhør og økt kapasitet til å gjennomføre avhør. I tillegg er det iverksatt flere strakstiltak i Oslo politidistrikt for å begrense ventetiden for gjennomføring av dommeravhør.

I oktober mottok vi rapporten fra en arbeidsgruppe som har gjennomgått og foreslått endringer i regelverket for gjennomføring av dommeravhør. Rapporten er nå sendt på høring, og vil bli fulgt opp av departementet.

Vi har siden 2007 etablert til sammen åtte barnehus på landsbasis. De åtte barnehusene er lokalisert slik at det nå finnes minst ett barnehus i hver helseregion. Statens barnehus er et tverrfaglig, samlokalisert tiltak rettet mot barn og unge som har vært utsatt for seksuelle overgrep og vold, eller som har vært vitne til slikt. Samlokaliseringen av de sentrale aktørene bedrer samarbeidet aktørene imellom og sikrer at barna møtes med høy barnefaglig kompetanse i trygge og skånsomme omgivelser. Dette gir samlet sett et bedre tilbud, samtidig som det minsker belastningen for barna og deres omsorgspersoner.

På oppdrag av Politidirektoratet har Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring og Politihøgskolen gjennomført en evaluering av barnehusmodellen. Det framgår av evalueringen at modellen barnehus fører til at barna blir tryggere og bedre ivaretatt. Evalueringen viser også at 69 pst. av alle dommeravhør i 2011 ble gjennomført i barnehusene. Antall politidistrikt som bruker barnehusene, og andelen avhør som gjennomføres der, har steget hvert år, men det er fremdeles store variasjoner. Anbefalingene i evalueringen følges nå opp av mitt departement, og det vil bl.a. være et mål at andelen avhør som gjennomføres i barnehusene, øker, slik at det gis et likeverdig tilbud til alle barn, uavhengig hvor de bor i landet.

Som det framgår av det jeg har sagt, er det gjort mye de senere år når det gjelder voldtekt, men jeg kan også forsikre representanten om at vi ikke vil stoppe arbeidet med å bedre innsatsen i politiet når det gjelder voldtektssaker, og tilbudet for å ivareta barn som opplever slike overgrep, slik at vi ikke får flere eksempler som dem representanten viser til.

André Oktay Dahl (H) [11:11:36]: Dette er et felt som det er tverrpolitisk enighet om. Når det gjelder barnehusene, har regjeringen og opposisjonen samarbeidet godt. Vi har presset og kritisert hverandre på ulike måter, men vi har i hvert fall kommet til et noenlunde godt resultat, ved at vi

har fått flere barnehus. Men vi trenger enda flere, så alle får hjelp.

Grunnspørsmålet er egentlig hva slags konsekvens det får for den som ikke er voldtatt, nemlig politiet, når de gjør en så dårlig jobb som de gjør i enkelte tilfeller. I det enkelttilfellet som jeg har tatt opp her, fikk den voldtektsutsatte et brev med «beklager» – det var det hun fikk. Da er spørsmålet: Hva slags konsekvenser får det for dem som har hatt ansvaret for å lede etterforskningen, som har fått ansvaret for at etterforskningen har vært uakseptabel, for at mennesker opplever at deres positive rettigheter til å bli behandlet på en skikkelig måte tar uforholdsmessig lang tid, og for at man får beskjed om å vente mange dager når man prøver å anmelde overgrep?

Da er det interessant å vite: Hva slags sanksjoner er det man kan se for seg mot denne type slett politiarbeid? For det er ikke ett enkelt eksempel, det er mange av dem, og hvis det eneste resultatet for de ansvarlige blir at de kan si «beklager» og så fortsette som før, holde noen møter og fortelle at nå skal ting bli veldig mye bedre, så frykter jeg at vi om ti år får nøyaktig den samme interpellasjonsdebatten her, hvor vi har handlingsplaner, rundskriv, mål og prioriteringer fra riksadvokat, regjering og justiskomiteé, uten at man har fått bukt med det som jeg tror er grunnproblemet, nemlig til dels manglende holdninger i deler av politiet, kombinert med manglende kompetanse.

Når det gjelder kompetanse, må det bli bedre etterforskningskvalitet. Da har jeg lyst til å gjenta spørsmålet når det gjelder å få inn etterforskningskompetanse, f.eks. inkludere sivil spisskompetanse.

Så vil jeg utfordre statsråden til å åpne for flere aktører innen DNA-analyse. Det er to konkrete forslag som vi ikke har fått tilslutning til ennå, men som kan bidra til å få bedre etterforskningskvalitet og raskere etterforskning.

Justiskomiteen var i forrige periode i New York. Der var det etterforskningsteam for voldtekt som fungerte. Der var det ikke noe slinger i valsen når det gjaldt å prioritere og gjennomføre noe man mente var viktig. Jeg er veldig glad for at statsråden varsler at man skal ha oppmerksomhet rundt det, og jeg synes for så vidt det er grunn til å rose statsråden for det, for oppfølgingen av det genuine engasjementet jeg opplevde at Storberget i sin tid hadde.

Men selv om vi alle er veldig engasjert og mener veldig mye, er ikke situasjonen den at det reflekteres i det politiarbeidet som voldtektsutsatte møter. Jeg har lyst til å utfordre statsråden på de to konkrete spørsmålene – om hun kan si noe om muligheten for at vi får avviklet DNA-monopolet og inkludert sivilt ansatte bedre enn i dag for å få bedre etterforskningskvalitet.

Statsråd Grete Faremo [11:15:49]: Interpellanten har reist en svært viktig debatt, og jeg vil som ham understreke enigheten om at vi må styrke innsatsen på dette feltet, og at han med rette satte søkelyset på barnehusene. Dette har etter min oppfatning representert en helt annen mulighet for både å gjøre profesjonelt politiarbeid og sikre hjelp og omsorg. Jeg skal komme tilbake til dette spørsmålet i meldingen om vold i nære relasjoner, men vi må ha en felles ambisjon om å styrke både kva-

liteten og kapasiteten som disse barnehusene representerer.

Jeg er også helt enig i at vi trenger å ha oppmerksomhet rundt offeromsorgen, og at noe av det ikke minst polititjenestemenn utfordres på, er at man i initialfasen er god på både å sikre spor, gjøre godt etterforskningsarbeid og utvise profesjonell og god offeromsorg, og at man også vet hvor et hjelpetilbud er å hente – enten det er snakk om lege eller annet hjelpepersonell. Det jobbes derfor, som del av handlingsplanen, konkret med disse verktøyene. Vi bygger, som jeg nevnte, ny kompetanse på Politihøgskolen, det utdannes flere, og utdanningsløpet er ti måneder. Så det er klart, med den utålmodigheten som gjør seg gjeldende både hos interpellanten og hos meg, må vi likevel ta høyde for at det tar noe tid før denne kompetansen kommer ut i styrken. I tillegg er det, som jeg pekte på, avsatt nye stillinger, ikke minst her i Oslo, noe jeg tror er helt sentralt når Oslo politidistrikt skal adressere disse utfordringene på en mer systematisk måte.

Barnehusene er i seg selv et eksempel på tverrfaglig samarbeid, og disse er det viktig at vi utvikler videre. Jeg ser ikke for meg at vi skal stenge for muligheten til å jobbe tverrfaglig på disse områdene også utenfor barnehusene – tvert imot.

DNA har vi diskutert mange ganger. I denne omgang er det for liten tid til å gå inn i det forslaget representanten har fremmet.

Anna Ljunggren (A) [11:19:09]: Jeg vil begynne med å takke representanten Oktay Dahl for å ta opp denne viktige saken og for å holde et veldig engasjert og godt innlegg.

Voldtekt er et av de mest traumatiske overgrepene et menneske kan utsettes for. Kvinner som utsettes for voldtekt, enten det er overfallsvoldtekt, vennevoldtekt eller voldtekt fra sin egen mann i sitt eget hjem, opplever det største traumat et menneske kan oppleve. Da er det særdeles viktig at politiet tar disse sakene på alvor. Ofrene for seksualforbrytelser må møtes med respekt fra politiet, og disse sakene må prioriteres.

Jeg er derfor glad for at justisministeren har gitt et helt klart signal til politiet gjennom tildelingsbrevet for 2013 til Politidirektoratet. Disse sakene må prioriteres. Det betyr at de må prioriteres foran mindre lovbrudd, som promillekjøring og små narkotikabeslag. Dette er et ansvar som ligger på den enkelte politimester.

Vi vet alle hvor viktig det er at politiet starter etterforskningen tidlig. Dette er spesielt viktig for å sikre bevis, men det er også viktig at avhørene blir gjennomført tidlig. Dette gjelder selvfølgelig for begge parter, både voldtektsofferet og den anmeldte. Det er en stor belastning for begge parter at det kan ta lang tid før de får fortalt sin historie til politiet.

Justisministeren har gitt et klart krav om effektiv straffegjennomføring. Det betyr kortere ventetid hos politiet for å inngi anmeldelse, kortere saksbehandlingstid, at de rettsmedisinske undersøkelsene igangsettes så tidlig som mulig, og at politiet fortløpende holder bistandsadvokaten oppdatert i saken. Det kan se ut som om det enkelte politidistrikt ikke følger disse kravene. Det er sterkt beklagelig.

I går hadde TV 2-nyhetene en sak om at DNA-spor fra en overfallsvoldtekt i Stavanger i 2008 hadde ført til funn i Interpols DNA-register. Det er ingen tvil om at denne saken tok lang tid – fem år – men det viser at det arbeidet som politiet gjør, i samarbeid med voldtektsgruppen ved Kripes, er veldig bra. Men det jeg reagerte mest på i denne reportasjen, var illustrasjonene som TV 2 brukte. De viste halvfulle jenter i korte skjørt midt på natten i hovedstaden. La det være helt klart: Det er aldri jentas skyld at hun blir voldtatt. Det er usmakelig når det antydes – jeg sier ikke at det er blitt gjort i debatten i denne salen i dag, det kommer sikkert heller ikke til å skje – at jenter som drikker, kler på seg de fine, korte kjolene og er på fest lørdagsnatten, selv er skyld i voldtekten. Gjennom et nitid likestillingsarbeid over de siste 50–60 årene har nettopp kvinners rett til å kle seg som de vil, gjøre som de vil, uten å bli beskyldt for å utsette seg selv for risiko, vært en av de tydeligste likestillingspolitiske kampene.

En viktig satsing fra denne regjeringen har vært å få på plass voldtektsgruppen ved Kripes. Den er klar til å bistå politiet ved behov. Dette er landets beste etterforskere på seksualforbrytelser. Jeg er glad for at justisministeren ønsker å evaluere denne gruppen. Det er viktig å få kunnskap om hvordan politiet bedre kan jobbe opp mot seksualforbrytelser. Vi må gjøre politidistriktene og politifolkene som er ute i gatene, og som tar imot anmeldelser, best mulig rustet til dette, nettopp for å møte kvinnene med respekt og medfølelse og å ta dem på alvor. Her kan voldtektsgruppen ved Kripes bistå politidistriktene.

Interpellanten viser til en sak der sønnen til et voldtektsoffer var vitne til overgrepet. Små barn som opplever at mor eller far blir utsatt for et sånt alvorlig overgrep, vil kunne slite med det i lang tid – i verste fall hele livet – hvis ingen tar tak i det. Det er viktig at barn blir avhørt av dommere med spesialkompetanse på barn. Det er viktig at vi utdanner flere politifolk som kan utføre sanne avhør, og det er viktig at barna blir avhørt så fort som mulig. Barna må også få tilbud gjennom barnehusene til å bearbeide traumene. Ved å bli enda flinkere til å forebygge og til å få rask oppklaring av seksualforbrytelser og voldtekter vil færre ta med seg sanne episoder videre i livet – episoder som rett og slett kan være ødeleggende for resten av livet.

Anders B. Werp (H) [11:24:07]: Vi har to viktige interpellasjoner her i salen i dag. Også denne saken vil jeg berømme interpellanten for å ha reist.

Det kan jo synes – når man leser innledningen i interpellasjonen – som om dette dreier seg om en enkeltsak. Men når vi hører interpellantens glødende engasjement for det store bildet dette dreier seg om, sier det noe om engasjementet.

Det er også veldig gledelig å registrere – det er selvfølgelig ikke overraskende – at denne type saker samler Stortinget. Statsråden utviser det samme engasjementet i forståelsen av at dette er viktig, her må vi gjøre mer og bedre arbeid. Med utgangspunkt i en enkeltsak dreier Stortingets engasjement seg om – etter min forståelse av debatten – at vi skal hindre gjentakelse, og at vi alle skal sørge for å gi et tydelig signal om at vi må få systemer som gjør at kva-

liteten blir bedre. I den sammenheng må vi ha en systematisk tilnærming. Stortinget har sagt mye om dette, og jeg synes statsråden redegjorde veldig godt for regjeringens og departementets arbeid med saken.

Dette dreier seg om ledelse, det dreier seg om prioritering, og det dreier seg om kunnskap. Den styringsdialogen som statsråden har med, i dette tilfellet, Politidirektoratet, må avspeile en slik systematisk tilnærming – at man sørger for å følge opp at dette går helt ut til de ytre ledd, til de etterforskerne og tjenestemenn og -kvinner som møter ofre i en særdeles vanskelig situasjon, slik at ofrene føler seg ivaretatt, blir respektert og kan være trygge på at det som kan gjøres for å oppklare saken, blir gjort.

Fra Høyres side kommer vi selvfølgelig til å følge med på dette framover – på samme måte som jeg er helt sikker på at alle andre som jobber med justisfeltet, og som er opptatt av dimensjonen voldtekt og vold, forventer gode resultater i forlengelsen av dette.

Mari Lund Arnem (SV) [11:27:01]: Først vil jeg takke Oktay Dahl og Høyre for å ta opp noe så viktig som voldtekt og vold mot kvinner.

Frykten for å bli utsatt for seksuelle overgrep er en frykt som veldig mange kvinner lever med. Den følger oss på vei hjem fra byen, den følger oss gjennom mørke parker, og den følger oss når vi går alene. Det er et samfunnsproblem som politikere har ansvar for, og som politikere skal vi sikre at kvinner er trygge i det offentlige rom.

Men langt verre enn frykten er de opplevelsene altfor mange norske kvinner lever med. Voldtektsutvalget anslo at 8 000–16 000 norske kvinner utsettes for voldtekt eller voldtektsforsøk – i året. Det er vanvittig mange!

Det er mye oppmerksomhet rundt brutale overfalls-voldtekter. Men de aller fleste voldtektene skjer jo på fest, hjemme eller hjemme hos noen en kjenner. De aller fleste voldtektsmenn er helt vanlige norske gutter og menn. De kjenner gjerne offeret og er ofte fulle. Men overgrepet, voldtekten, må vi ta like alvorlig, uansett hvor stor grad det er av vold, uansett om det er en overfallsvoldtekt eller bare en «helt vanlig» voldtekt – i en seng på en fest.

Oktay Dahl ber oss om noe som skulle være en selvfølge – at mennesker utsatt for voldtekt skal møtes med respekt, forståelse og hjelp fra det offentlige. Det er vi i SV hjertens enig i. Det er derfor overgrepsmottak i alle kommuner er en hjertesak for oss. Men det er også derfor vi iherdig arbeider for å utvide forståelsen av hva voldtekt faktisk er. Eksempelet som blir brukt her, er forferdelig, ikke bare for den kvinnen som ble utsatt for overgrepet, men også fordi det rammet sønnen hennes, som var vitne. Dette eksempelet viser tydelig at noe har sviktet, og at den voldtatte kvinnen ikke ble møtt med den respekten og den forståelsen hun fortjente.

Det er lett å la seg provosere av denne type enkeltsaker. Men vel så problematisk er det når unge kvinner blir møtt med mistro og spørsmål om hva de hadde på seg, eller hvor mye de hadde drukket, når de prøver å anmelde en voldtekt. Det er ikke graden av vold eller grusomhet som avgjør hvilken hjelp en skal få. Et nei er et nei, uansett.

Vi i SV håper at ministeren hører på de klagene som er

blitt rettet mot Norges definisjon av voldtekt. Samleie krever samtykke. Et overgrep er et overgrep, selv når offeret ikke roper nei.

Jeg er glad for at justisministeren tar dette alvorlig. Kvinners rettssikkerhet er grunnlaget for et rettferdig samfunn. Vi skal ha rett til å gå hvor vi vil, vi skal ha rett til å drikke så mye vi vil, og vi skal ha rett til å ha på oss hva vi vil – og fremdeles være trygge for vold og overgrep. Men dette er ikke bare et problem som justisministeren kan løse, selv om det er viktig at politi og rettsvesen tar voldtekt på alvor og slutter å stille krenkende spørsmål om antall tidligere sexpartnere eller om du hadde flørtet tidligere på kvelden. Justisministeren må ta ansvar og fortsette arbeidet for en holdningsendring i politi- og rettsvesen og, ikke minst, for å få ventetiden ned for de kvinnene som anmelder voldtekt, slik at de føler seg hørt og tatt på alvor.

Men kampen mot voldtekt starter tidlig. Den handler om seksualundervisningen i skolen, om holdningskampanjer og om et godt hjelpeapparat. I boken Generasjon sex skriver Hannah Helseth lett ironisk at det ikke blir slutt på overgrep uansett hvor god seksualundervisning SV får til. Det har hun nok rett i. Men vi må likevel prøve. Derfor håper jeg at dette er et område som er så viktig at justisministeren følger det opp og fortsetter samarbeidet med barne- og likestillingsministeren og kunnskapsministeren. For enten det er 8 000 eller 16 000 kvinner som blir utsatt for voldtekt eller voldtektsforsøk i året, er det alt, alt, altfor mange!

Til slutt vil jeg advare Høyre mot å bruke så kraftige ord om voldtekt som interpellanten gjør. Ja, eksempelet og prosessen her er hårreisende. Ja, voldtekt er et forferdelig overgrep. Ja, det gir varige sår i sjelen. Men om Voldtektsutvalgets tall er riktige, har rundt en av ti norske kvinner blitt utsatt for enten voldtektsforsøk eller voldtekt i løpet av livet. Og de overlever. De kommer seg videre etter overgrepet. Når vi politikere bruker så sterke ord som «nestendrap», kan vi være med på å skremme folk vekk fra den hjelpen de trenger. Vi må heller arbeide nitid for et bedre hjelpeapparat og ikke minst snakke om den fantastiske jobben hjelpeapparatet faktisk gjør. Voldtekts ofre må bli trodd, hørt på, møtt med respekt og ikke minst få den hjelpen de faktisk trenger.

Øyvind Korsberg hadde her overtatt president-plassen.

Åse Michaelsen (FrP) [11:32:06]: Jeg synes det er blitt sagt veldig mye bra i salen. Og det er jo også tverrpolitisk enighet om veldig mange av de punktene som blir trukket opp her. Men det er også en del utfordringer.

Først er det viktig å skille mellom overfallsvoldtekter og vold i nære relasjoner. Jeg bet meg merke i hva representanten Lund Arnem sa i sitt innlegg rett før meg når det gjaldt voldtekt i nære relasjoner: at det ofte bare er en «vanlig voldtekt». Jeg mener at det ikke finnes vanlige voldtekter. Begrepet «vanlige voldtekter», hva er nå det? Hver sak er individuell, og hver sak er unik, ikke minst for den det gjelder.

DNA er kanskje et av de viktigste verktøyene, en av de

viktigste nøklene vi har, til å kunne løse flere saker. Vi i Fremskrittspartiet tror at den DNA-reformen som ble vedtatt, har bidratt til at flere saker er blitt oppklart – senest denne saken, som det også ble referert til, fem år tilbake i tid. Det viser hvor viktig DNA er som verktøy. Å legge til rette for at det enkelte politidistrikt bruker dette i større grad enn det kanskje blir gjort, er også noe vi kan påpeke.

Selv om det er vanskelig å etterforske valdtekt, vanskelig å se hvor grensen har gått, og vanskelig – i hvert fall i begynnelsen – å se om det er en sak eller om det ikke er en sak, er det viktig at det blir tatt på alvor når en kvinne dukker opp hos politiet og melder en valdtekt. Vi hadde en sak i Kristiansand i fjor hvor en ung jente meldte en valdtekt som hadde blitt begått om natten. Jeg vil ikke si at hun ble avvist, men hun fikk beskjed om å komme på dagtid neste dag og melde saken. Hun dukket opp igjen og meldte denne valdtekten, og igjen ble hun nesten avvist. Først da en ny valdtekt ble begått, ble hennes anmeldelse tatt på alvor. Sånn kan vi ikke ha det. Enhver jente – eller gutt – som melder fra om dette, må bli tatt på alvor.

Hva gjør vi så fra Stortingets side? Vi i Fremskrittspartiet mener at en bør vurdere å opprette en egen barne- og ungdomsdomstol for saker som involverer disse gruppene. Vi mener at vi må få inn spisskompetanse hos politiet – ikke bare i Kripos, som vi nå vet har en egen gruppe, men rundt om i politidistriktene i mye større grad. Det er noe rart, når vi ser oss rundt, at de som jobber med slike saker, veldig ofte er kvinnelige polititjenestemenn. Hvorfor er det kvinnene som ofte føler seg dedikert til å ta disse sakene? Er det på grunn av at menn vegrer seg? Er det liksom ikke potent nok – for å bruke det ordet – til at menn vil jobbe med disse sakene? Det er ofte kvinner som tar dette, og det ser vi som en rød tråd. Også når disse temaene kommer opp til debatt, er det ofte kvinnene som involverer seg i det.

Videre ser jeg at statsråden var inne på offeromsorg. Siden statsråden ble statsråd, har jeg to ganger stilt Dokument 15-spørsmål når det gjelder de vedtatte forslagene som justiskomiteen enstemmig har foreslått, nemlig å vurdere å opprette en egen offeromsorg, herunder et volds-offerfond som også ville kunne ha bidratt til å løfte ofrenes rolle og deres rettigheter i samfunnet.

Vi i Fremskrittspartiet mener at også Politihøgskolen er en viktig brikke i dette. Det å fokusere på de utfordringene som møter våre polititjenestemenn når de kommer ut i aktiv tjeneste, er viktig.

Men også den ordinære skolen er viktig når det gjelder holdninger til kjønn, holdninger til jente og gutt, mann og kvinne. Vi må være klar over at det som skjer på nettet, det som skjer i det offentlige rom via sosiale medier og nett, også kanskje bidrar til å stigmatisere og lage en annen holdning til dette med valdtekt. Der må vi på Stortinget være tydelige med å sette grenser for hva vi synes er bra og ikke bra.

Dette temaet har vært oppe flere ganger tidligere, og det er viktig å få ulike vinklinger på det. Men nå tror jeg at tiden er kommet til å vise enda mer handlekraft: trygghet for folket, trygghet for de jentene som ferdes ute på kveldstid, trygghet for å kunne løpe i skogen når du har lyst til

det, trygghet for at du kan gå hjem uten å måtte kikke deg bak ryggen, trygghet for å kunne ta den taxien du har lyst til.

Jenny Klinge (Sp) [11:37:17]: Valdtekt er eit tema som vi har debattert mykje, både i Stortinget, i media og i andre samanhenger dei siste åra, særleg ved såkalla valdtektsbølgjer, men også elles.

Dette er både eit godt og eit dårleg teikn på same tid. Det er godt fordi det viser at mange bryr seg og meiner at seksuelle overgrep er alvorlege, straffbare handlingar som vi vil førebyggje betre, oppklare fleire av og straffe hardare. Det er dårleg fordi det er eit teikn på at problemet er stort, og at mange blir ramma kvart einaste år.

Interpellanten André Oktay Dahl er ein av dei som verkeleg har vore flink til å setje temaet på dagsordenen. Sjølv om det konkrete tilfellet som er nemnt i interpellasjonsteksten, ikkje er noko vi som lovgjevarar og løyvingsmakt skal behandle her, er det likevel nyttig at vi kan diskutere om valdtektsoffer og vitne til valdtekt blir tekne godt nok vare på, og om sakene blir følgde godt nok opp. Vi vedtek lover og gjev pengar til viktige føremål, og då må vi sjå til at ressursane blir brukte godt og rett.

Vi har peika på at vald og seksuelle overgrep skal takast meir på alvor. Vi har auka strafferammene og på dette viset tydeleggjort at tildømte straffer tidlegare har vore for låge.

Men uansett kor høge strafferammer vi har, hjelper ikkje det viss ikkje fleire skuldige faktisk blir dømte.

For å oppnå dette må politiet gjere ein god innsats frå første stund. Dei må sikre spor og avhøyre eventuelle vitne, og dei må få forklaring frå offeret raskast råd. Dersom dei finn mistenkte personar, må sjølvsaft desse også avhøyrast raskt. Det burde vere unødvendig å seie dette. Men vi høyrer dessverre om ein del skrekkeksempel på korleis det ikkje skal gjerast.

I den nemnde saka har Statsadvokaten i Oslo meint at etterforskinga har vore uakseptabel. Det handlar ikkje berre om at etterforskinga i seg sjølv var for dårleg. Måten ting vart gjort på – eller ikkje vart gjort på – må ha vore ei enorm belastning for guten som hadde vore vitne til valdtekten av mora, og som ikkje kunne tale med mora om saka i påvente av vitneavhøyr hos politiet.

Eit halvt år er ein viktig del av ein barndom. Spørsmålet i interpellasjonen er kva statsråden vil gjere for å hindre fleire slike eksempel. Justisministeren har svart godt på det. Det er ikkje tvil om at den raud-grøne regjeringa har vore målretta med tanke på å styrke arbeidet mot valdtekt, seksuelle overgrep og vald.

Samtidig handlar dette også om ein kultur hos politiet. Kvar enkelt polititjenestemann må meine at etterforsking av valdtekt er viktig. Det er absurd om det å jobbe med seksuelle overgrep skulle ha lågare status enn anna politiarbeid.

Det å ta gjerningspersonar og gjennom rask og kvalifisert etterforskningsinnsats sørje for eit godt grunnlag for ein dom i retten, burde derimot bli høgt verdsett.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [11:40:24]: Jeg vil takke for en god debatt, men først og fremst takke interpellan-

ten både for gode innlegg og for å ha tatt opp en veldig viktig problemstilling. Jeg håper at statsråden merker seg det enorme engasjementet som kommer i slike typer saker – det er ikke enestående med denne debatten i dag, men det viser et genuint engasjement fra en samlet justiskomite som er viktig at blir fulgt opp.

Dessverre kommer det altfor ofte fram tilfeller som viser store svakheter ved politiets etterforskning av voldtekt og overgrep. Mennesker som har blitt utsatt for slike grusomme handlinger, må få rask og god hjelp for å komme best mulig videre i livet. Det må derfor skje en endring, og det må skje raskt. Voldtekt er en svært alvorlig og grov forbrytelse, og det er med god grunn vi omtaler det som nestendrap.

Senest i går fikk vi høre på NRK at politiet i Nordland innrømmer at de bruker for lang tid på etterforskning av overgrepssaker. En kvinne som ble utsatt for overgrep for over to år siden, venter fremdeles på en avklaring i saken. Kvinnen selv beskriver dette som at det føles som et nytt overgrep. Dessverre er heller ikke dette tilfellet et enestående eksempel på uakseptabel lang behandlingstid i overgrepssaker.

Vi har nå åtte barnehus i Norge. De ble opprettet nettopp for å sikre god behandling av barn og unge som er blitt utsatt for overgrep. Barns rettssikkerhet skulle styrkes. Formålet med opprettelsen av barnehusene var å samle en tverrfaglig oppfølging av barn som hadde opplevd overgrep eller vært vitne til dette, der kompetanse på feltet skulle konsentreres og bygges opp.

Dessverre viste barnehusenes årsmelding for 2012 rystende tall. I snitt tar det 63 dager før barn som er utsatt for vold eller seksuelle overgrep, blir avhørt. Det er 49 dager lenger enn straffelovens frist, som er på 14 dager. Noen av barnehusene opplyser at politiet brukte enda lengre tid enn dette. Den lange ventetiden kan medføre at viktige bevis går tapt, ikke minst at dette kan være med på å forsterke ungenes traumer og lidelser knyttet til overgrepet.

Saken som interpellanten nevner, er hjerteskjærende. Forskningen viser klart at unge som er utsatt for overgrep, kan få store traumer og utvikle psykiske lidelser. Tidlig intervensjon er derfor svært viktig for å redusere skadeomfanget.

Så er det klart at politiets oppgaver i disse sakene er svært komplekse og vanskelige å håndtere. Etterforskning av voldtekter krever spesiell kompetanse, og jeg vil berømme alle dem som gjør en god jobb i slike saker.

Jeg vet regjeringen har prøvd å sette i gang ulike tiltak for å bedre situasjonen, men likevel viser det seg at dette er langt fra godt nok. Politiet må sikres nok ressurser, slik at de har mulighet til å utføre den jobben de er pålagt. Det må være nok kompetanse til å etterforske slike saker. Det er statsrådets oppgave. I tillegg vil jeg utfordre statsråden til å se på muligheten til å opprette flere barnehus. Årsmeldingen for 2012 viser også tydelig at kapasiteten på barnehusene er sprengt, samtidig som store geografiske avstander fører til at ikke alle barn sikres et like godt vern. Vi trenger derfor flere barnehus.

Forebygging av overgrep og voldtekter er et helt essensielt stikkord. Derfor vil jeg oppfordre statsråden til å sam-

arbeide enda tettere – og arbeide enda bedre – med andre departement for på den måten å sørge for at færre blir utsatt for denne typen grusomme forbrytelser.

Trine Skei Grande (V) [11:44:37]: Jeg vil først takke interpellanten for at han reiste interpellasjonen. Jeg vil også takke interpellanten for at han tar utgangspunkt i en enkeltsak som har rystet mange av oss. Utgangspunktet for jobben vår i denne salen er at vi skal måle det vi har satt som målsetting i lover og vedtak her, opp mot hvordan det fungerer i virkeligheten – og det er virkeligheten som vinner. Den virkeligheten beskrev interpellanten godt. Når saker er avsluttet i rettsvesenet, mener jeg at det er på tide for oss å løfte debatten. Det syns jeg ikke justisministeren skal avvise.

Alle disse sakene er vanskelige. Venstre har tidligere her både i interpellasjon og i Dokument 8-forslag løftet alle de forslagene som Voldtektsutvalget har fremmet, uten at vi akkurat har opplevd støtte for det. En av de tingene vi har vært mest opptatt av, er å lage en egen enhet hos Kripos. Dette vet jeg justisministeren er uenig i, men jeg vil kort ta argumentasjonen for hvorfor vi mener det.

I dag er det slik at vi har politidistrikt som skal forholde seg til utrolig mange ulike typer kriminalitet. Noen av de typene kriminalitet har vi sagt er så vanskelige å etterforske og krever så spesiell kompetanse at vi faktisk har laget en enhet for dem. Det gjør vi f.eks. nesten alltid i drapsaker. Da innhentes Kripos' kompetanse for å etterforske fordi det av og til er vanskelig for et lite lensmannskontor på et lite sted som får en vanskelig drapssak, å ha kompetanse til å løfte den. Ulikheten i politiopgaver er i dag så forskjellig og sammensatt at vi også må akseptere at noen er eksperter på de ulike områdene.

Voldtekt er også et veldig vanskelig felt å etterforske – ta bevis og ta avhør. Det er kanskje også grunnen til at mange politimenn og -kvinner kvier seg for å gjøre den oppgaven – de er redde for å gjøre feil fordi det er en vanskelig oppgave. Kanskje det er derfor den blir prioritert langt ned i bunken – fordi den er vanskelig, og fordi det er lett å gjøre feil. Derfor har vi vært opptatt av å ha en egen enhet som sitter på kompetanse, som kan være med og gi området status, og som kan være med og øke kvaliteten på den politijobben som skal gjøres i disse vanskelige sakene.

Dette er viktig ut fra alle de argumentene som er lagt på bordet i denne debatten. Men det er også viktig fordi det er med og snur spiraler.

Vi har alle sammen blitt skremt av de voldtektsovergrepene vi har sett i f.eks. India i det siste. Det vi blir skremt av, er holdninga vi møter når dette debatteres på gata. Man skal vel ikke spole så veldig langt tilbake før man finner det i Norge også, men jeg føler at vi med offentlig debatt og ved å vise det fram i lyset har klart å snu det. Men det å snu disse overgrepene og det å rettsforfølge disse overgrepene er viktig også for å snu andre voldsspiraler – for dette ligger i bunnen i veldig mange andre samfunnsproblemer også.

DIXI gjennomførte en undersøkelse knyttet til sitt forrige jubileum av hvilke andre plager – psykiske og fysiske

– voldtekts ofre fikk med tanke på andre sykdommer. Det er interessant å se hvordan overhyppighet oppstår – f.eks. av kreft – når en på grunn av et slikt overgrep har så nedsatt immunforsvar at andre sykdommer også angriper en.

Vi ser at slike overgrep på andre måter også fører til spiraler av vold i familier, spiraler av vold i andre nære relasjoner og forstyrrer samkvem mellom mennesker på ulike sosiale standarder. Derfor tror jeg det er viktig at vi gjennomfører disse tiltakene, derfor er det viktig at dette fører til domfellelser – fordi det setter noen standarder for samfunnet vårt.

Vi i Venstre kommer til å klamre oss til de forslagene som Voldtektsutvalget har lagt fram. Vi kommer til å fremme dem videre, for jeg tror det er tenkt mye klokt i det utvalget som ikke har blitt bragt fram til praktisk politikk ennå, men som hadde hatt godt av å bli det, for dette er et samfunnsproblem som jeg tror det er et bredt engasjement i denne salen for å bli kvitt.

André Oktay Dahl (H) [11:49:40]: Ord er makt, og ord kan være maktovergrep. Ord brukes som maktovergrep overfor kvinner på mange områder, så den debatten vi har hatt om hva kvinner må finne seg i, eller aller helst ikke finne seg i, av kommentarer osv. i kommentarfelt, er også viktig, fordi den type ord og holdninger godkjenner på et vis voldtekt som virkemiddel overfor kvinner. Som homofil mann vet jeg også litt om det – for da er man jo ikke ordentlig mann, man er litt kjerring, så man fortjener egentlig ikke bedre da heller. Sånn sett er det flere områder man kan tenke på ordene på.

Jeg er enig – ord er altså makt – når representanten Arnem sier at man ikke skal bruke for store ord om hva voldtekt er. Ordet «nestendrap» ble tatt i bruk av Storberget, og det mener jeg faktisk holder, men samtidig: Reaksjonene på en voldtekt kan jo være ulike, og folk håndterer det ulikt. Eksemplet med kvinnen i min interpellasjon viser jo det; det er ikke noen voldtekts ofre som har lyst til å være utsatte og stakkarslige hele tiden, og ligge borte i en krok og gråte. De er faktisk sterke, tøffe, kan gjøre en jobb for, og vil bruke det for, andre.

Det er for så vidt derfor jeg har vært åpen om min egen historie. Jeg synes rett og slett det har vært fornuftig å være åpen om det – selv om noen flakker med blikket og synes man ikke har noen kompetanse når man snakker om det, for det er for problematisk å høre om. Men jeg mener at det er viktig å dele den kunnskapen man får når man har opplevd noe helt forferdelig, rett og slett for å gjøre verden bedre for andre, og bruke det som en styrke. Det har jeg valgt å gjøre, og det har kvinnen som er utgangspunktet for interpellasjonen, også gjort.

Så er det også sånn at voldtekt rammer begge kjønn. Vold i nære relasjoner handler ikke om kvinner – det handler om begge kjønn. Jeg mener at likestilling er likestilling mellom kjønn, og ikke kvinnekamp. Nå er jeg styremedlem i Reform, så jeg er – jeg holdt på å si – programforpliktet til å si det. Men jeg synes det er viktig å huske på at en voldtekt og vold i nære relasjoner også rammer menn, sånn at vi ikke gjør dette til en kvinnekamp – for det handler om enkeltmenneskekamp.

Når det gjelder at man skal kle seg som man vil, og gjøre som man vil, er jeg helt enig i det. Men samtidig sier vi til gutta at de ikke bør være for fulle, og de bør ikke være i en del områder av byen. Det er helt greit. Samtidig er det også mulig å si, som jeg gjør til noen av mine venner, at de kanskje ikke bør gå alene, og fulle, langs de mørkeste delene av Akerselva. Jeg sier ikke at det da er greit at de blir utsatt for en voldtekt, men det kan være lurt å ta noen forholdsregler. Jeg tror vi skal tenke på at vi også har et selvstendig ansvar, uavhengig av kjønn, for å prøve å unngå risikosituasjoner. Men hvis man først har vært utsatt for det, er det bare overgriperens ansvar, uansett om man er mann eller kvinne.

Til slutt om kompetansebegrepet: Nå har det vært snakk om kvinner, men jeg tenker at politiet også må skaffe seg mer kompetanse om f.eks. voldtekt og overgrep mot menn, ikke minst i minoritetsmiljøer, hvor det brukes som et våpen for virkelig å degradere en mann, enten han er homofil eller ikke. Så kompetanseutvikling gjelder mer enn vold og voldtekt overfor kvinner – det gjelder langt flere grupper.

Statsråd Grete Faremo [11:53:02]: Jeg vil få takke for en god debatt med mange gode innspill som jeg vil ta med meg videre i dette viktige arbeidet.

Fordi mange har pekt på behovet for å utfordre holdninger, vil jeg også trekke fram det høringsnotatet vi nettopp har sendt ut om vold og seksuallovbrudd, hvor vi til spørsmålet om samtykke, som også ble nevnt her, foreslår at gjerningsbeskrivelsen i voldtektsbestemmelsen endres for å sikre at alle tilfeller av ufrivillig seksuell omgang omfattes av straffeloven. Når vi også foreslår å fjerne reglene om foreldelse for drap og seksuelle overgrep mot barn, er det for å understreke hvor viktig og alvorlig denne kriminaliteten er, og hvor viktig det er for oss å bekjempe den godt.

Siden interpellanten viste til Reform, vil jeg også trekke fram den undersøkelsen som ble gjort i 2007 om menns holdninger til voldtekt. Den viste at halvparten av de spurte mente at en kvinne som flørter åpenlyst, helt eller delvis er ansvarlig dersom hun blir utsatt for overgrep. Hver femte mente det samme dersom hun var kjent for å ha flere partnere. Så vi trenger altså ikke å gå til India for å bli provosert av holdninger – vi har nok å gripe fatt i her hjemme. Disse holdningene bekymrer meg virkelig. Man spurte også om synet på beruset kvinne på byen – og det er forbausende mange som snakker om at man da må dele skyld. Så det kan ikke understrekes sterkt nok at retten til å si nei må gjelde for alle og på ethvert tidspunkt.

Jeg merket meg at Venstre mente jeg ikke ønsket å forholde meg til enkeltsaker. Det er riktig at som statsråd skal jeg avstå fra å kommentere slike, men de danner jo likevel grunnlaget for det svaret jeg ga på interpellasjonen. Når vi hører hvor bred enighet det er om de tiltakene som vi planlegger videre, gir det meg en god følelse for at vi vil nå lenger i kampen mot voldtekt. Det er en alvorlig kriminalitet som vi må bekjempe så sterkt vi kan.

Presidenten: Dermed er sak nr. 4 ferdigbehandlet.

Etter at det var ringt til votering, uttalte
presidenten: Stortinget er klar til å gå til votering.
Det er allerede votert over sak nr. 1.

Votering i sak nr. 2

Presidentskapet hadde innstilt:

Som medlemmer og varamedlemmer til styret for
Domstoladministrasjonen velges for perioden 1. august
2013–31. juli 2017:

1. Berit Brørby, Jevnaker. Varamedlem: Helge Eriksen,
Harstad, for tidsrommet 1. august 2013–30. septem-
ber 2013 og Sonja Irene Sjøli, Eidsvoll, fra 1. oktober
2013.
2. Carl I. Hagen, Oslo. Varamedlem: Ommund Hegg-
heim, Alta.

V o t e r i n g :

Presidentskapets innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: I sakene nr. 3 og 4 foreligger det ikke noe
voteringstema.

S a k n r. 5 [12:01:01]

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.
Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen
ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 12.02.
